

LÆRERNES YRKESFORBUND

© Geir Johansen

geijoh@ostfoldfk.no

Ressurshefte for tillitsvalgte

1 \ 2017

Ansettelse av pedagogisk personale og bruk av ufaglærte vikarer

Innhold

Innhold

1.0	Kompetansekrav for lærere	3
2.0	Kvalifikasjonskrav for å få fast ansettelse	3
3.0	Kvalifikasjonskrav for å undervise	4
4.0	Kompetansekrav med tilbakevirkende kraft, og dispensasjon fra kravet.....	5
5.0	Unntak fra kompetansekrav for midlertidig ansatte.....	6
6.0	Vikarer i skolen	6
7.0	Assistenter og fagarbeidere	7
8.0	Hva kan du som tillitsvalgt gjøre?	8
8.1	Medbestemmelse.....	8
8.2	Drøft tilsettinger og vikarbruk.....	8
8.3	Drøft kompetanseplan og ressursbruk til videreutdanning	9
9.0	Strategisk arbeid og politisk påvirkning	9
	Vedlegg 1: Kompetansekrav i opplæringsloven og forskrift	10

1.0 Kompetansekrav for lærere

Nasjonale krav til lærernes kompetanse er regulert gjennom «Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa», kalt opplæringsloven. Kompetansekravet i opplæringsloven for de som skal undervise i skolen er todelt:

- Kompetansekrav for å få fast ansettelse i undervisningsstilling
- Kompetansekrav for å kunne undervise i fag

Utdanningskravene for lærere er fastsatt i opplæringsloven og nærmere spesifisert i opplæringslovens forskrifter. Regelverket er hierarkisk oppbygget. Lover øverst, deretter forskrifter. Forskrifter er utfyllende regelverk som supplerer loven. Forskriften til opplæringsloven utformes og forvaltes av Kunnskapsdepartementet.

Hvorvidt en søker til en lærerstilling er kvalifisert eller ikke, avgjøres av lokal skolemyndighet. Det samme gjelder vurdering av hvorvidt en lærer har relevante studiepoeng for å undervise i spesifikke fag. Lokal skolemyndighet (i lovverk kalt skoleeier) betyr kommunen for barne- og ungdomsskolene, fylkeskommunen for videregående skole og styret til skolen for private skoler. Lokal skolemyndighet kan delegere denne oppgaven til ledelsen ved den enkelte skole.

2.0 Kvalifikasjonskrav for å få fast ansettelse

I opplæringsloven § 10–1 heter det at for å tilsettes i undervisningsstilling må vedkommende har «relevant faglig og pedagogisk kompetanse». Forskriften § 14–1 regulerer krav til pedagogisk kompetanse for å kunne bli tilsatt som lærer. Spesifikke kompetansekrav for tilsetting på de enkelte trinnene følger av §§ 14–2, 14–3 og 14–4. Loven og forskriften har enkelte unntaks- og tilleggsbestemmelser. Blant annet unntaksbestemmelser fra krav om formell pedagogisk kompetanse for voksenopplæring og egne bestemmelser for krav til pedagogisk kompetanse for spesialundervisning.

5 Hva som skal til for å kunne kalle seg spesialpedagog er per i dag uklart. Det vanligste er lærerutdanning med videreutdanning i spesialpedagogikk. I opplæringsloven og forskriften er det ikke stilt krav til hvilken type utdanning de som gjennomfører spesialundervisning skal ha. Les mer i Haug, P. (2014) *Kompetanse for spesialundervisning*. Bedre Skole Nr. 3. 2014.

Godkjent utdanning består av pedagogisk utdanning i kombinasjon med utdanning innen fagene det skal gis undervisning i.

Vedlegg 1 gir en fullstendig oversikt over hva som inngår i kravet ved tilsetting.

Lærerutdanningene er per i dag grunnskolelærer 1.–7. trinn, grunnskolelærer 5.–10. trinn, lektorutdanning, samt fag- og yrkesfaglærerutdanning: PPU-Y, som er et studium for lærere som jobber ved yrkesfag, vanligvis på videregående trinn, og yrkesfaglærerutdanning (YFL),

en 3-årig yrkesfaglærer-utdanning som er et høgskoletilbud for fagarbeidere som vil bli lærere eller instruktører i bedrift. I tillegg kan man med fullført bachelor- eller mastergrad innenfor relevante skoleemner også oppnå godkjent lærerutdanning ved å ta ettårig praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Merk at fra og med høsten 2017 vil alle lærerutdanninger være femårige masterløp.

Begrepsbruken og kategorisering kan være uryddig når temaet kvalifikasjonskrav i skolen blir diskutert. Begrepet «ukvalifisert lærer» synes å være en selvmotsigelse dersom man forutsetter at man, for å kunne betegnes som lærer, må være utdannet som lærer. At betegnelsen «ukvalifisert lærer» anvendes skyldes trolig at lærer er en samlebetegnelse for ulike stillingsgrupper, som barnehagelærere, grunnskolelærere og lektorer i videregående, samt at lærer i dagligtale brukes som en uformell betegnelse. Hvorvidt lærertittelen kan betegnes som en beskyttet yrkestittel er per i dag juridisk ikke avklart, selv om lærer er en tittel utfra lov- og avtaleverk.

3.0 Kvalifikasjonskrav for å undervise

Før 2012 var opplæringslovens kompetansekrav bare knyttet til hva som måtte være på plass for å kunne bli ansatt. I 2012 kom en lovendring som gav bestemmelser som stiller krav til lærerne også *etter* at han eller hun er ansatt. Loven krever nå at lærere skal ha fordypning i fag som det undervises i (§ 10–2). Fra 1.1. 2014 har forskriften til opplæringsloven spesifisert hva faglig fordypning konkret skal innebære for de ulike undervisningsfagene (§§ 14.1–5).

I forskriften er det fastsatt krav til utdanning for ansatte på ulike årstrinn i grunnskolen, videregående opplæring og spesialundervisning, voksenopplæring og morsmålsopplæring.

Hovedreglene er at for å undervise i norsk, matematikk, engelsk, samisk og norsk tegnspråk må man ha relevant utdanning på minimum 30 studiepoeng på barnetrinnet, og 60 studiepoeng på ungdomstrinnet. På ungdomstrinnet må man dessuten ha 30 studiepoeng relevant utdanning også i alle øvrige undervisningsfag, men relevante studiepoeng er ikke et krav når det gjelder valgfag, arbeidslivsfag og utdanningsvalg.

Merk at for dem som før 1.januar 2014 hadde tilfredsstillende kompetanse etter kravene som da gjaldt for tilsetting, eller har fullført tidligere allmennlærerutdanning etter 1. januar 2014, gjelder ikke kravet om 30 relevante studiepoeng i andre fag, jf. forskriften kapittel 14 § 14–3 siste ledd.

I videregående skole er hovedregelen 60 relevante studiepoeng i alle fag, unntatt prosjekt til fordypning. For yrkesfaglærere tilsatt på bakgrunn av opplæringslovens § 14–4 andre ledd (med to års yrkesteoretisk utdanning utover yrkesfaglig videregående opplæring samt fire års yrkespraksis) kreves ikke 60 studiepoeng, men at ett av de to årene med yrkesteoretisk utdanning er relevant for faget.

Vedlegg 1 gir en fullstendig oversikt over kravene knyttet til undervisning. Merk at for dem som før 1. januar 2014 hadde tilfredsstillende kompetanse etter kravene som da gjaldt for tilsetting, eller har fullført tidligere allmennlærerutdanning etter 1. januar 2014, gjelder ikke kravet om 60 relevante studiepoeng eller ett års relevant yrkesteoretisk utdanning, jf. forskriften kapittel 14 § 14–4 siste ledd.

Kompetansekrav til fag gjelder også for opplæring gitt som spesialundervisning, både på barne-, og ungdomstrinnet og i den videregående skolen. Unntak kan gjøres for enkeltelever (opplæringsloven §5–5). Begrunnelse for unntak må være ut fra faglig-pedagogiske årsaker.

For privatskoler er regelverket noe annerledes. Kunnskapsdepartementet kan godkjenne alternative kompetansekrav for undervisning ved skoler som er godkjent på bakgrunn av en anerkjent pedagogisk retning. For steinerskoler med godkjenning etter privatskoleloven har Kunnskapsdepartementet allerede godkjent slike alternative kompetansekrav for undervisning. **Men merk at kravene til tilsetning er like både ved private og offentlige skoler.**

4.0 Kompetansekrav med tilbakevirkende kraft, og dispensasjon fra kravet

Før august 2015 gjaldt kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag de som var fast ansatt i skolen og som hadde fullført lærerutdanningen sin i 2014 eller senere.

I august 2015 ble imidlertid forskriften endret og flere av de nye kravene fikk det vi beskriver som «tilbakevirkende kraft», det vil si at de også blir gjeldende for lærere utdannet før 2014. Kompetansekravet ble fra da av gjeldende for *alle* fast ansatte på barnetrinnet, uansett utdanningstidspunkt, og for alle skoler, uansett størrelse. Også på ungdoms-trinnet er kompetansekravet gitt tilbakevirkende kraft for alle som underviser i norsk, samisk, norsk tegnspråk, engelsk og matematikk. For de øvrige undervisningsfagene gjelder kravet bare de som er utdannet etter 1. januar 2014. **For videregående skole gjelder kompetansekravene bare de som er utdannet etter 1. januar 2014.**

Målet er at man i alle skoler skal fylle kompetansekravene innen matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk innen ti år, og lokal skolemyndighet har fått ansvar for at lærerne får nødvendig videreutdanning. Samtidig er det slik at i denne tiårsperioden har skoleeier mulighet til å fravike kompetansekravene ved behov. Skoleeier kan dermed la lærere undervise i fag der de mangler tilstrekkelig fordypning ut fra ny forskrift, fram til 2025.

Etter press fra blant annet lærerorganisasjonene behandlet Stortinget kompetansekravene på nytt, og i april 2016 kom Stortinget med et anmodningsvedtak der de bad om at loven skulle bli endret slik at også lærere utdannet før 1. januar 2014, og ikke bare lokal skolemyndighet, skal ha dispensasjon fram til 1. august 2025. Regjeringen har i oktober 2016 levert forslag om lovendring i tråd med Stortingets ønske.

Endring av opplæringsloven har ført til at svært mange lærere må videreutdanne seg dersom de fortsatt skal fylle kvalifikasjonskravene etter 2025.

Dispensasjonen gjelder lærere utdannet før 2014, og skal også inkludere de som fullfører den tidligere allmennlærerutdanningen etter 1. januar 2014, og som har fått utvidet eksamensrett ut 2017.

Målet er at man i alle skoler skal fylle kompetansekravene innen matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk innen ti år, og lokal skolemyndighet har fått ansvar for at lærerne får nødvendig videreutdanning. Samtidig er det slik at i denne tiårsperioden har skoleeier mulighet til å fravike kompetansekravene ved behov. Skoleeier kan dermed la lærere undervise i fag der de mangler tilstrekkelig fordypning ut fra ny forskrift, fram til 2025.

5.0 Unntak fra kompetansekrav for midlertidig ansatte

Kompetansekravene for tilsetting, og for å undervise i fag, gjelder bare fast ansatte. Kravet gjelder ikke midlertidig ansatte. § 10–6 i opplæringsloven gir skolene anledning til å ansette midlertidig når det ikke er mulig å få tak i lærere som fyller kompetansekravene.

Bakgrunnen for dette unntaket i opplæringsloven er behovet for og nødvendigheten av å fylle stillinger, også når kvalifisert personell ikke lar seg oppdrive. Lovgiver har vurdert at det i slike situasjoner er bedre at den best egnede av de ukvalifiserte søkerne blir tilsatt, enn at elevene står uten opplæring. Men for at skolen stadig skal prøve å finne søkere som fyller kompetansekravene, er det bestemt at en midlertidig stilling ikke kan vare lenger enn til 31. juli, altså ut skoleåret.

Opplæringsloven har også en bestemmelse som gir skolene anledning til å ansette en person under vilkår av at utdanning skal fullføres (§ 10–6a). Når stillinger lyses ut og det ikke er søkere som oppfyller kompetansekravene, kan skolen tilsette en søker som er i gang med relevant utdanning. Personen blir da tilsatt på det vilkåret at utdanningen fullføres innen et bestemt tidsrom. Bestemmelsen setter ikke en klar grense for hvor lenge en slik tilsetting kan vare. Tidsfristen avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Dersom utdanningen er fullført innen tidsfristen skal stillingen bli omgjort til fast stilling.

6.0 Vikarer i skolen

Ansatte som gjør undervisningsoppgaver uten å fylle kvalifikasjonskrav er en sammensatt gruppe. I debatten om de «ukvalifiserte lærerne» blandes ofte ansattgruppen og betegnelsen *vikarer* inn, uten at dette er synonymt med å være ukvalifisert. Begrepet *vikar* henviser til ansettelsesvilkår og kontraktstype.

En vikar arbeider i stedet for en annen (som er syk, har ferie etc.) og er midlertidig ansatt i stillingen han eller hun vikarierer i. Arbeidet kan enten være fulltid eller deltid for en bestemt periode, eller på timebasis som tilkallingsvikar. Merk at alle, uansett ansettelsesvilkår har krav på en arbeidskontrakt.

Bruken av vikarer uten godkjent utdanning i skoleverket har totalt sett økt de siste ti årene.

Mange skoleeiere har per i dag ikke god nok lærerdekning til å fylle behov for vikarer med kvalifiserte lærere. Intensjonen med unntaksbestemmelsen i opplæringsloven, som gir anledning til å ansette ukvalifiserte i midlertidige stillinger, er å sikre at elevene får undervisning. Velger skolen å bruke ukvalifiserte vikarer, så skal det altså være fordi skolen ikke har tilgang på kvalifiserte vikarer.

En virkning av at skoler har anledning til å ansette ukvalifiserte vikarer, er at det gir mulighet for skolen til å spare penger. Dersom en ansatt blir syk, vil arbeidsgiver dekke lønn for vedkommende de to første ukene. Deretter er det NAV som sørger for sykepenger via refusjonsordning til arbeidsgiver. Her kan skoler spare lønnsutgifter ved å ansette vikarer med lavere kvalifikasjoner og dermed lavere lønn, eller ved å ikke sette inn vikar i det hele tatt. Akutt og kortvarig vikarbehov løses mange steder ved at man velger å slå sammen klasser,

flytter lærere fra spesialundervisning til ordinær undervisning, setter assistenter \ fagarbeidere inn i undervisning eller pålegger lærere ekstra undervisningstimer. Skoleeier og skolen sparer på denne måten penger på bekostning av de ansattes arbeidsvilkår og undervisningskvaliteten til elevene. Dersom motivet ved å bruke en ukvalifisert, eller ved å slå sammen klasser, er å spare penger, og dersom kvalifiserte vikarer faktisk er tilgjengelig, vil disse løsningene være i strid med intensjonen bak unntaksbestemmelsene i opplæringsloven.

7.0 Assistenter og fagarbeidere

Assistenter \ fagarbeidere er en viktig yrkesgruppe som bistår elever, lærere og annet personell ved skolene, men som ikke skal undervise i skolen.

Arbeidsoppgaver for assistenter \ fagarbeidere kan eksempelvis være å gi praktisk hjelp og følge opp elever som har særskilt behov for bistand. Dersom en assistent\ fagarbeider påtar seg undervisnings-oppgaver, for eksempel ved å gå inn som vikar for en lærer, vil vedkommende være å regne som ukvalifisert (lærer uten utdanning) .

Opplæringsloven stiller ingen krav til utdanning for assistenter\ fagarbeidere i grunnskolen. Men assistenter\ fagarbeidere er ikke en ensartet gruppe med hensyn til kompetanse, de kan være både faglærte og ufaglærte. Barne- og ungdomsarbeidere er en relativt ny yrkesgruppe som gradvis erstatter de ufaglærte assistentene . Utdannelsen består av en yrkesfagutdanning på videregående skole, der fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev og yrkestittelen «barne- og ungdomsarbeider». Totalt 24 prosent av alle assistenter i skoleverket har fagbrev i barne- og ungdomsarbeid. På topp ligger Vest-Agder, hvor hele 48 prosent har fagbrev, mens bare fem prosent har fagbrev i Oslo.

Når assistenter\ fagarbeidere har oppgaver knyttet til spesialundervisning, skal disse være hjemlet i opplæringslovens §5–1 om rett til spesialundervisning. Assistenter\ fagarbeidere er ikke kvalifiserte for å ha ansvaret for opplæring. Opplæringslovens §10–11 er tydelig på at bare de som er ansatt i undervisningsstillinger skal har ansvar for opplæring:

«Personale som ikkje er tilsett i undervisningsstilling etter § 10–1 eller § 10–6 kan hjelpe til i opplæringa dersom dei får nødvendig rettleiing. Slik hjelp må berre skje på ein slik måte og i eit slikt omfang at eleven får forsvarleg utbytte av opplæringa. Personale som ikkje er tilsett i undervisningsstilling, skal ikkje ha ansvaret for opplæringa».

Selv om loven er klar på dette punktet vet man at lovverket brytes og at undervisning også blir gjennomført ved bruk av assistenter\ fagarbeidere.

Data fra et pågående forskningsprosjekt ved Høgskolen i Hedmark og Høgskulen i Volda om spesialundervisning, «The function of special education» (SPEED), viser at en lærer eller en spesialpedagog stort sett har ansvaret for undervisningsopplegget, men at det er vanlig at assistenten \ fagarbeideren utfører selve undervisningen. Om lag halvparten av elevene som har generelle lærevesker, og som er med i undersøkelsen, får spesialundervisning av assistent\ fagarbeider. Elever med stort behov for høy kompetanse hos undervisningspersonalet er med andre ord blant dem som i størst grad mottar spesialundervisningen fra ufaglærte.

Skoleeier avgjør om elever har rett til spesialundervisning, etter faglig vurdering og tilråding fra PPT, og dette gjøres i form av et enkeltvedtak. Enkeltvedtaket sier om eleven har rett/ikke

har rett til spesial-undervisning, og setter rammen for hva slags undervisning eleven har krav på. Skoleeier og skolens økonomiske intensiver for å foreta tilpasninger med hensyn til for eksempel assistentbruk er betydelig, men skoleeier har ikke adgang til å trekke inn økonomiske hensyn i vurderingen av hvilket opplæringstilbud som vil gi eleven et forsvarlig utbytte av opplæringen. Omfanget av assistentbruk i spesialundervisning varierer fra skole til skole, og kommune til kommune.

Erfaringer fra skolen viser at det hender at assistenter \ fagarbeidere som er knyttet til spesialundervisning settes inn som vikarer for undervisningspersonalet i ordinær undervisning. Dette er uheldig både fordi det medfører at elever mister tildelte timer med assistentstøtte i spesialundervisning, men også fordi den ordinære undervisningen blir svekket når den ikke blir gitt av en kvalifisert lærer.

8.0 Hva kan du som tillitsvalgt gjøre?

8.1 Medbestemmelse

Gjennom medbestemmelse og medvirkning fra de ansatte skal man sikre at kommunens tjenester, i dette tilfellet skoletilbudet, blir så godt som mulig. Nyansettelser, vikarbruk, stillingsplaner og kompetanse-planer – alt dette bør jevnlig være temaer på medbestemmelsesmøter, både mellom hovedtillitsvalgt og skoleeier, og mellom plasstillitsvalgt og ledelsen på skolen.

Avsnittene som følger handler om medbestemmelse etter hovedavtalene, eventuelt etter lokal tariffavtale for enkelte private skoler.

For tillitsvalgte i KS gjelder Hovedavtalen i KS.

For tillitsvalgte på skoler i privat sektor vil medbestemmelse kunne være nedfelt i din lokale tariffavtale, dersom skolen har en tariffavtale.

Tillitsvalgte i Oslo kommune finner «Avtale om medinnflytelse/medbestemmelse i Oslo kommune» i Dokument 24 (Hovedavtalen).

For alle ansatte i alle sektorer gjelder arbeidsmiljølovens minstebestemmelser i §§ 8.1–2, som sier at i virksomheter med mer enn 50 ansatte skal tillitsvalgte ha drøftingsrett på det som berører de ansattes arbeidsvilkår, inkludert bemanningssituasjon.

I Hovedavtalen i KS § 3–1 heter det at arbeidsgiver så tidlig som mulig skal informere, drøfte og ta de berørte tillitsvalgte med på råd når det skjer endringer som berører de ansatte.

Inkludert i dette er involvering i ansettelsesprosesser (§ 3–1 d).

Hovedtillitsvalgte og administrasjonen på kommune- eller fylkeskommunenivå er parter i drøftingene på kommune- eller fylkeskommunenivå. På skolene er plasstillitsvalgt og skolens ledelse parter på medbestemmelsesmøtene.

8.2 Drøft tilsetninger og vikarbruk

Som tillitsvalgt har du mulighet til å bidra med din profesjonsfaglige kompetanse og argumentere for viktigheten av å ansette kvalifiserte lærere.

Dersom tilsetninger gjøres på kommune eller fylkeskommunenivå, og ikke er delegert ned til den enkelte skole, er det hovedtillitsvalgt som skal drøfte tilsettingssaker. Dersom tilsettingen skjer på skolenivå, er det plasstillitsvalgt som skal motta informasjon og drøfte tilsettingssaker.

I forkant av hvert nytt skoleår skal plasstillitsvalgt og skolens ledelse drøfte skolens behov for stillinger med hensyn til elevtall, fag, og nødvendig kompetanse knyttet til dette. I tillegg bør man drøfte vikarbehov, eksempelvis plan for hvordan lærere med frikjøp til videreutdanning skal erstattes.

Dersom skolen vurderer nyansettelser, skal tillitsvalgte være involvert i alle fasene i en tilsetting, og det vil si:

- behovskartlegging og drøfting av nyopprettelser av stillinger
- prosedyrer ved utlysning
- utvelgelse og intervju av kandidater

Dersom man ikke finner kvalifiserte søkere til en stilling, kan man bli nødt til å benytte ukvalifisert personale i midlertidig stilling for å kunne ha nok ansatte til at elevene får et undervisningstilbud. Husk at i tilfeller der kvalifisert personell ikke er tilgjengelig må stillingen lyses ut på nytt når skoleåret er omme. Kanskje kan det f.eks. være nødvendig å minne om at man har muligheten til å ansette under vilkår av at utdanning blir fullført.

Vikarbruk, både den planlagte og den ikke-planlagte, skal kunne gjøres rede for.

Hovedtillitsvalgte og plasstillitsvalgte bør bli jevnlig informert om omfang, og drøfte praksis i lys av faglige vurderinger. Skoleeier og skoleledelsen bør arbeide systematisk med å forsøke å skaffe kvalifiserte vikarer, samt arbeide med forbedringer av rutiner.

Overordnede retningslinjer knyttet til vikarbruk kan drøftes på medbestemmelsesmøter mellom hovedtillitsvalgt og skoleeier. Her kan man også drøfte økonomiske prioriteringer og kostnader knyttet til vikarbruk. I denne forbindelse kan sammenlikning med andre skoler og kommuner, og eventuelt landsgjennomsnitt, være nyttig.

8.3 Drøft kompetanseplan og ressursbruk til videreutdanning

Etter- og videreutdanning har generelt sett en stor betydning for å videreutvikle og forbedre undervisningen som tilbys ved skolen, i tillegg til at det har betydning for mestringsopplevelse og trivsel for den enkelte lærer. Kompetanseplaner inngår som noe du som tillitsvalgt skal bidra til at planlegges og gjennomføres på rettferdig, god og hensiktsmessig måte. Plasstillitsvalgte skal drøfte kompetanseplan og plan for videreutdanning med skoleledelsen, mens hovedtillitsvalgt skal drøfte planen med skoleeier.

9.0 Strategisk arbeid og politisk påvirkning

Temaene tilsetting, vikarbruk og videreutdanning kan drøftes med medlemmene på klubbmøter. Temaene kan også inngå som noe plasstillitsvalgte, hovedtillitsvalgte og fylkeslag holder hverandre gjensidig oppdatert om, slik at man sammen kan finne strategier og mulige tiltak.

Ovenfor har vi beskrevet hvordan man kan arbeide med temaene i formelle medbestemmelsesmøter. I tillegg til dette kan lokallaget også jobbe politisk. Det er ikke gitt at lokalpolitikere kjenner til hvilke utfordringer som finnes på skolene i fylket eller kommunen.

Skoleeiere må ta lærermangel på alvor.

- En kvalifisert lærer gjør en forskjell

- Undervisningspersonale uten godkjent utdanning bør erstattes med undervisningspersonale medgodkjent utdanning
- Alle har rett til kvalifiserte lærere, uavhengig av hvor i utdanningsløpet man befinner seg

Vedlegg 1: Kompetansekrav i opplæringsloven og forskrift

Opplæringsloven § 10

Kapittel 10. Personalet i skolen m.m.

§10–1. Krav om kompetanse ved tilsetjing av undervisningspersonell

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i grunnskolen og i den vidaregåande skolen, skal ha relevant fagleg og pedagogisk kompetanse. Departementet gir nærmare forskrifter om krav til utdanning og praksis for den som skal tilsetjast i undervisningsstillingar på ulike årstrinn og i ulike skoleslag.

§10–2. Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Tilsette som skal undervise, må ha relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Departementet gir nærmare forskrifter om krav til relevant kompetanse for dei som skal undervise på ulike årstrinn og i ulike skoleslag. Departementet kan i forskrift også fastsetje at det ikkje skal stillast krav om relevant kompetanse i enkelte fag.

Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje for den som er mellombels tilsett etter § 10–6 eller etter arbeidsmiljølova, eller den som er tilsett på vilkår etter § 10–6a.

Skoleeigar kan, så langt det er nødvendig, fråvike kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag i tilfelle der skolen ikkje har nok kvalifisert undervisningspersonale i faget. Det må takast stilling til dette for kvart skoleår.

Forskrift til opplæringslova

Kapittel 14. Krav til kompetanse ved tilsetjing og undervisning

(Opplæringslova § 10–1 og § 10–3)

§14–1. Krav til pedagogisk kompetanse for tilsetjing

Alle som skal tilsetjast i undervisningsstilling, må ha pedagogisk bakgrunn i samsvar med krava i rammeplanane for lærarutdanningane med forskrifter, jf. lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 3–2 andre ledd, eller ha tilsvarande pedagogisk kompetanse.

Til opplæring av vaksne etter opplæringslova kapittel 4A kan det også tilsetjast personar utan formell pedagogisk kompetanse etter første ledd. Føresetnaden er at vedkommande har vesentleg erfaring med opplæring av vaksne og er eigna til undervisning av vaksne.

§14–2. Krav for tilsetjing og undervisning på barnetrinnet

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling på 1.–4. årstrinn, må fylle eitt av desse krava:

a) førskolelærarutdanning eller barnehagelærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, og minst 60 studiepoeng vidareutdanning innretta på undervisning på barnetrinnet

b) førskolelærarutdanning eller barnehagelærarutdanning, jf. nasjonal rammeplanar, medspesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng, dersom hovudoppgåva er spesialundervisning eller behova til elevane gjer slik utdanning ønskeleg

c) grunnskolelærarutdanning for 1.–7. årstrinn, jf. nasjonale rammeplanar

d) faglærarutdanning i praktiske og/eller estetiske fag, jf. nasjonale rammeplanar, eller tilsvarandekompetanse i desse faga. Tilsetjing kan skje for undervisning i fag/på fagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

e) treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Tilsetjing kan skje for undervisning i fag/påfagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling på 5.–7. årstrinn, må fylle eitt av desse krava:

a) grunnskolelærarutdanning for 1.–7. årstrinn eller for 5.–10. årstrinn, jf. nasjonale rammeplanar

b) faglærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

c) yrkesfaglærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

d) universitets- og/eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 240 studiepoeng, inklusiv pedagogisk utdanning etter § 14–1, for undervisning i fag/på fagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

e) førskolelærarutdanning eller barnehagelærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, medspesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng, dersom hovudoppgåva er spesialundervisning eller behova til elevane gjer slik utdanning ønskeleg

f) treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Tilsetjing kan skje for undervisning i fag/påfagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.

For å undervise i norsk, samisk, norsk teiknspråk, matematikk eller engelsk på barnetrinnet krevst det at vedkommande har minst 30 studiepoeng som er relevante for faget.

§14–3. Krav for tilsetjing og undervisning på ungdomstrinnet

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling på ungdomstrinnet, må fylle eitt av desse krava:

a) grunnskolelærarutdanning for 5.–10. årstrinn, jf. nasjonale rammeplanar

b) faglærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

c) yrkesfaglærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning

d) universitets- og/eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 240 studiepoeng, inklusiv pedagogisk utdanning etter § 14–1, for undervisning i fag/på fagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning. Ved tilsetjing for undervisning i faga norsk, matematikk eller engelsk må vedkommande likevel ha minst 60 studiepoeng relevant utdanning for faget

e) førskolelærarutdanning eller barnehagelærarutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, medspesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng, dersom hovudoppgåva er spesialundervisning eller behova til elevane gjer slik utdanning ønskeleg

f) treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Tilsetjing kan skje for undervisning i fag/påfagområde der vedkommande har minst 30 studiepoeng relevant utdanning.

For å undervise i norsk, samisk, norsk teiknspråk, matematikk eller engelsk på ungdomstrinnet krevst det at vedkommande har minst 60 studiepoeng som er relevante for faget.

For å undervise i andre fag på ungdomstrinnet krevst det at vedkommande har minst 30 studiepoeng som er relevante for faget. Dette gjeld ikkje for valfaga, utdanningsval og arbeidslivsfag. For dei som før 1. januar 2014 hadde tilfredsstillande kompetanse etter dagjeldande krav for tilsetjing i undervisningsstilling, eller har fullført tidlegare allmennlærarutdanning etter 1. januar 2014, gjeld ikkje kravet om 30 relevante studiepoeng i andre fag.

§14–4. Krav for tilsetjing og undervisning i den vidaregåande skolen

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i studieførebuande fag i den vidaregåande skolen, må fylle eitt av desse krava:

a) universitets- og/eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 240 studiepoeng, inklusiv pedagogisk utdanning etter § 14–1, for undervisning i fag/på fagområde der vedkommande har minst 60 studiepoeng relevant utdanning

b) faglærerutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 60 studiepoeng relevant utdanning

c) lærerutdanning, jf. § 14–2 og § 14–3, med spesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng, dersom hovudoppgåva er spesialundervisning eller behova til elevane gjer slik utdanning ønskeleg.

Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i yrkesfag i den vidaregåande skolen, må fylle eitt av desse krava:

a) yrkesfaglærerutdanning, jf. nasjonal rammeplan, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 60 studiepoeng relevant utdanning

b) universitets- og/eller høgskoleutdanning som samla utgjer minst 180 studiepoeng inklusiv pedagogisk utdanning etter § 14–1, for undervisning i fag/på fagområde der vedkommande har minst 60 studiepoeng relevant utdanning

c) faglærerutdanning, jf. nasjonale rammeplanar, for undervisning i fag/på fagområde dervedkommande har minst 60 studiepoeng relevant utdanning

d) fagbrev, sveinebrev eller fullført og bestått anna yrkesfagleg utdanning i vidaregåande opplæring, toårs yrkesteoritisk utdanning utover vidaregåande skolenivå og fire års yrkespraksis etter fullført vidaregåande opplæring, for undervisning i fag/på fagområde som utdanninga/bakgrunnen er relevant for. I tillegg krevst pedagogisk kompetanse etter § 14–1

e) lærerutdanning, jf. § 14–2 og § 14–3, med spesialpedagogisk utdanning tilsvarande minst 60 studiepoeng, dersom hovudoppgåva er spesialundervisning eller behova til elevane gjer slik utdanning ønskeleg.

For å undervise i den vidaregåande skolen krevst det at vedkommande har minst 60 studiepoeng som er relevante for faget. Dette gjeld ikkje for prosjekt til fordjuping. Dette gjeld heller ikkje for dei som er tilsette etter andre ledd bokstav d, gitt at minst eitt av dei to åra med yrkesteoritisk utdanning utover vidaregåande skolenivå er relevant for å undervise i faget.

Tredje ledd gjeld ikkje dei som før 1. januar 2014 hadde tilfredsstillande kompetanse etter dagjeldande krav for tilsetjing i undervisningsstilling, eller som har fullført tidlegare allmennlærerutdanning etter 1. januar 2014.

kunnskap *kommer*
ikke av **seg selv**

Den som skal tilsetjast som morsmåslærar, jf. opplæringslova § 2–8 og § 3–12, må fylle eitt av desse krava:

- a) lærarutdanning frå heimlandet til eleven og dokumentert gode norskkunnskapar
- b) lærar med same morsmål som eleven: universitets- og/eller høgskoleutdanning av ei samla lengd på minst tre år inklusive pedagogisk utdanning etter § 14–1, og dokumentert gode norskkunnskapar. Eitt og eitt halvt år av utdanninga må omfatte språket og kulturen til eleven
- c) norskspråkleg lærar som ikkje har same morsmål som eleven: universitets- og/eller høgskoleutdanning i eleven sitt språk som samla utgjer minst 90 studiepoeng, og god kjennskap til den kulturelle bakgrunnen til eleven, i tillegg til pedagogisk utdanning etter § 14–1
- d) treårig lærarutdanning for tospråklege lærarar. Tilsetjing kan skje for undervisning der læraren har same morsmål som eleven.